

Σύγχρονες μορφές δουλείας: Η πρόταση της χριστιανικής Θεολογίας

Αικατερίνη Τσαλαμπούνη

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Είναι μεγάλη μου τιμή να βρίσκομαι σήμερα σε αυτήν την συνάντηση και θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά για την πρόσκληση τους ανθρώπους του a21 και της AGAPE καθώς και τον Σεβασμιότατο Μητροπολίτη Δημητριάδος κ. Ιγνάτιο για την εξαιρετική αυτή πρωτοβουλία να φιλοξενήσει στο συνεδριακό κέντρο της Μητροπόλεως την εκδήλωση. Είναι πραγματικά πολύ σημαντικό η εκκλησιαστική κοινότητα, όπως είναι μία μητρόπολη, να εκδηλώνει τη διάθεση να συζητήσει και να προβληματιστεί επάνω σε ένα τόσο σύγχρονο και ταυτόχρονα τόσο δύσκολο ζήτημα, όπως είναι αυτό της εμπορίας ανθρώπων και της σύγχρονης δουλείας. Κι αυτό γιατί, όπως θα προσπαθήσω στη συνέχεια να εξηγήσω, μία τέτοια συζήτηση αφορά τον ίδιο το ρόλο της Εκκλησίας μέσα στον κόσμο και την ταυτότητά της, την καλεί σε αναστοχασμό κι αυτοκριτική αλλά και σε δράση και εγρήγορση. Το φαινόμενο της σωματεμπορίας είναι μία σκληρή πραγματικότητα την οποία η Εκκλησία δεν μπορεί και δεν πρέπει να αγνοήσει. Οφείλει να την αντιληφθεί, να την κατανοήσει και στη συνέχεια να αποφασίσει για τη στάση της απέναντι σε αυτήν με βάση τις αρχές εκείνες που ορίζουν την εκκλησιαστική της ταυτότητα. Οι σύγχρονες μορφές δουλείας, λοιπόν, είναι μία σαφής πρόκληση για όλα τα μέλη της Εκκλησίας, την οποία δεν μπορούν να αγνοήσουν, πολύ δε περισσότερο, να δικαιολογήσουν ως το status quo ενός φθαρμένου κόσμου που βρίσκεται εκτός των τειχών της. Τα όσα θα ακολουθήσουν δεν είναι βέβαια μία συστηματική ανάλυση των κοινωνικών και πολιτισμικών προϋποθέσεων που γεννούν ή διαιωνίζουν το πρόβλημα της εμπορίας ανθρώπων αλλά περισσότερο ένας θεολογικός προβληματισμός και μία πρόταση αξιοποίησης των αρχών και των προϋποθέσεων της εκκλησιαστικών κοινότητας στη διαμόρφωση μίας στάσης και κυρίως δράσης απέναντι σε αυτό.

ΜΕΡΙΚΕΣ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΕΙΣ

Ο όρος «εμπορία ανθρώπων» στην παρούσα εισήγηση χρησιμοποιείται ως ένας γενικός και περιεκτικός χαρακτηρισμός κάθε μορφής εκμετάλλευσης κι υποδούλωσης ανθρώπων οι οποίες επιτυγχάνονται μέσω απειλής ή με τη χρήση οποιασδήποτε μορφής βίας, απάτης, και κατάχρησης εξουσίας. Συχνά σημαίνει τη στρατολόγηση, διακίνηση, μετακίνηση ανθρώπων και την παράνομη και παρά τη θέλησή τους κράτηση. Η εκμετάλλευσή τους μπορεί να έχει επίσης ποικίλες μορφές, όπως κάθε είδους σεξουαλική εκμετάλλευση, την καταναγκαστική εργασία, την επαιτεία, τη δουλεία, την εμπλοκή σε εγκληματικές ενέργειες ή την αφαίρεση οργάνων.

Η επιλογή εδώ αυτού του γενικότερου ορισμού της εμπορίας ανθρώπων γίνεται, γιατί είναι απαραίτητη η συνειδητοποίηση του εύρους, της πολυμορφίας και κατά συνέπεια και της σοβαρότητας αυτού του φαινομένου. Κι αυτό, γιατί συχνά η ανάδειξη μίας μόνο πτυχής της σύγχρονης δουλείας μπορεί έστω και ακούσια να αμβλύνει το αισθητήριο της κοινωνίας ή ακόμη και να δημιουργήσει το βολικό άλλοθι ανοχής άλλων εξίσου σοβαρών μορφών ανθρώπινης υποδούλωσης. Είναι, για παράδειγμα, σύνηθες το ενδιαφέρον των εκκλησιαστικών κοινοτήτων να επικεντρώνεται στην εκπόρνευση ή κάθε είδους σεξουαλική εκμετάλλευση των γυναικών κι αυτό να κατανοείται πρώτιστα ως σύγχρονη μορφή δουλείας κι εύλογα να καταδικάζεται. Πραγματικά το μεγαλύτερο μέρος των θυμάτων των σύγχρονων δουλεμπόρων είναι οι γυναίκες κι η σεξουαλική εκμετάλλευσή τους είναι η συνηθέστερη μορφή υποδούλωσής τους. Δεν είναι, όμως, η πλήρης εικόνα. Παιδιά κι άνδρες καθίστανται αντικείμενα εκμετάλλευσης, η οποία μπορεί να λάβει, όπως ενδεικτικά αναφέρθηκε νωρίτερα, ποικίλες και κάποιες φορές δύσκολα αναγνωρίσιμες μορφές. Επιπλέον, η δουλεία στις σύγχρονες εκδηλώσεις της είναι ένα φαινόμενο που δεν αφορά μόνο εξωτικούς τουριστικούς προορισμούς, αλλά αποτελεί δυστυχώς μία παγκόσμια πραγματικότητα, η οποία ανατρέπει την παλαιότερη αφελή βεβαιότητα της γαλουχημένης με τα παραδοσιακά χριστιανικά ιδεώδη κοινωνίας μας και αποδομεί την ψευδαίσθησή της για τη διατήρηση του ασφαλούς και αμόλυντου κοινωνικού χώρου της. Με απλά λόγια, ο εχθρός ίσως να μην είναι εκτός των τειχών ούτε να είναι μόλις επί θύραις, αλλά είναι πολύ πιθανόν να είναι ήδη εντός ευνοημένος

από την αδυναμία της εκκλησιαστικής κοινότητας να αναπτύξει γρήγορα αξιακά ανακλαστικά και να διατηρήσει το θεολογικό της αισθητήριο σε εγρήγορση.

ΟΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Είναι, επομένως, απαραίτητο η εκκλησιαστική κοινότητα να ανατρέχει συνεχώς στη δεξαμενή των εμπειριών και αξιών της, αυτό που συχνά ονομάζουμε παράδοση, ώστε με τη βοήθειά της να αξιολογεί κάθε νέα πρόκληση και κατάσταση, να επαναπροσαρμόζει τη στάση και τη συμπεριφορά της και να αναλαμβάνει δράση.

Αυτό όμως δεν είναι τόσο απλό εξαιτίας των εγγενών περιορισμών και δυσκολιών αυτής της παράδοσης. Αυτές οι δυσκολίες οφείλονται πρώτιστα στον τρόπο που η παράδοση κατανοείται ή καλύτερα στους τρόπους με τους οποίους αυτή παρανοείται εξαιτίας της αδυναμίας συχνά των μελών της εκκλησιαστικής κοινότητας να αναπτύξουν τα απαραίτητα κριτικά εργαλεία προκειμένου να διακρίνουν το πνεύμα της από τις όποιες τυχόν εφαρμογές της στο παρελθόν. Είναι γεγονός, για παράδειγμα, ότι η Καινή Διαθήκη σε γενικές γραμμές δεν ασχολείται με το θέμα της δουλείας, την θεωρεί δεδομένη και σε κάποια κείμενά της και ανεκτή. Ο Ιησούς δεν την καταδικάζει ευθέως κι ο Παύλος αργότερα δε θα ασχοληθεί με αυτήν αλλά στις όποιες αναφορές του (Α΄ Κορ 7 ή Φλμ) διατηρεί μία μάλλον αμφίσημη στάση. Στα σχετικά νεότερα κείμενά της μάλιστα, όπως είναι οι λεγόμενες ποιμαντικές επιστολές, η δουλεία είναι αποδεκτή· η σχέση δούλων και κυρίων κι η συμπεριφορά μεταξύ τους συνδέεται άμεσα με τη χριστιανική τους ταυτότητα. Ειδικά οι πρώτοι οφείλουν να υπακούν και να υπηρετούν με αφοσίωση τους κυρίους τους, αφού αυτό εξασφαλίζει την καλή μαρτυρία έξωθεν και βεβαιώνει το χριστιανικό τους ήθος. Είναι άλλωστε γνωστό πώς αυτά τα κείμενα λειτούργησαν ως χρήσιμα εργαλεία πολύ αργότερα στην επιχειρηματολογία κοινωνικών συστημάτων που στηρίχθηκαν στο θεσμό της δουλείας. Επιπλέον, συχνά στην εκκλησιαστική ιστορία των αρχαίων χρόνων παρατηρείται μία ανάλογη αμφιθυμία απέναντι στον θεσμό της δουλείας.

Είναι λοιπόν εύλογο το ερώτημα που μπορεί να τεθεί· κατά πόσο είναι θεμιτό να ανατρέξει κανείς σε αυτήν την παράδοση προκειμένου να διαμορφώσει τη στάση του σήμερα απέναντι στο δισεπίλυτο και πολύμορφο πρόβλημα της ανθρώπινης εμπορίας και

εκμετάλλευσης; Μπορούν αυτές οι βασικές πηγές της χριστιανικής πίστης και ζωής να λειτουργήσουν ως ασφαλές σημείο αναφοράς των μελών της Εκκλησίας; Αυτό είναι ένα δύσκολο ερώτημα που η Εκκλησία καλείται να απαντά συνεχώς μέσα στους αιώνες, καθώς αγγίζει την ίδια την ουσία της. Συνδέεται με τον τρόπο που αυτή κάθε χρονική στιγμή κατανοεί τη σχέση της με την προηγούμενή της εμπειρία και πράξη αλλά και το ρόλο της μέσα στον κόσμο και τον προσανατολισμό της. Είναι το ίδιο θέμα που τίθεται, όταν η συζήτηση στρέφεται στη θέση και την αξία των γυναικών, των παιδιών ή και σε θέματα φύλου.

Δεν είναι βέβαια δυνατό στα περιορισμένα χρονικά όρια αυτής της εισήγησης να γίνει μία εκτενής ανάλυση του θέματος. Εν συντομία θα αναφέρω εδώ ότι προκειμένου να απεγκλωβιστεί η εκκλησιαστική κοινότητα από το όποιο αδιέξοδο στο οποίο την οδηγούν παλαιότερες παραδοσιακές και εδραιωμένες θέσεις και πρακτικές, είναι απαραίτητο να αναπτύξει ένα οξύ κριτήριο με το οποίο να είναι σε θέση κάθε φορά να αποφασίζει μεταξύ του διαχρονικού κι εσχατολογικά προσανατολισμένου, από τη μία, και του χρονικά οριζόμενου και πεπερασμένου, από την άλλη. Στην ανάπτυξη αυτού του κριτικού τρόπου αντιμετώπισης της προηγούμενης παράδοσης μπορεί να συμβάλει βέβαια η ακαδημαϊκή θεολογία αλλά και η γνήσια χαρισματική εμπειρία του εκκλησιαστικού σώματος. Στην περίπτωση του προβλήματος της δουλείας, η πρώτη θα αναδείξει τους τρόπους με τους οποίους οι εκάστοτε πολιτισμικές και κοινωνικές προϋποθέσεις υπαγόρευαν στις εκκλησιαστικές κοινότητες συγκεκριμένες πρακτικές, οι οποίες δεν είναι, επομένως, απαραίτητο να έχουν διαχρονικό κύρος. Η δεύτερη θα προτείνει μία περισσότερο ολιστική αντιμετώπιση της εκκλησιαστικής παράδοσης επιμένοντας στο διαχρονικό εσχατολογικό προσανατολισμό της Εκκλησίας, η οποία βιώνει ήδη ως αρραβώνα και πρόγευση την έλευση της Βασιλείας του Θεού, προσεύχεται όμως κι αγωνίζεται για την πραγμάτωσή της σε αυτόν τον κόσμο. Υπό αυτήν την έννοια, η προγραμματική δήλωση του βιβλίου της Γενέσεως ότι ο άνθρωπος αποτελεί εικόνα του Θεού κι η εμφαντική επιβεβαίωση της από τον Παύλο στη συνέχεια στο Γαλ 3,28 ότι «οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος» έχουν διαχρονική αξία και μπορούν να λειτουργήσουν ως θεμελιώδεις αρχές της χριστιανικής βιωτής ανεξάρτητα από τις όποιες χρονικά και πολιτισμικά οριζόμενες επιλογές της εκάστοτε εκκλησιαστικής κοινότητας οι οποίες δεν

μπορούν να έχουν κανονιστική ισχύ και κρίνονται φυσικά μέσα στην ιστορία. Μπορεί βέβαια ο Ιησούς να μην αναφέρθηκε ποτέ ευθέως στο θέμα της δουλείας, η όλη όμως διδασκαλία του κι η δημόσια δράση του χαρακτηρίζονται από το σεβασμό και την αγάπη του προς τον εμπερίστατο και βασανισμένο άνθρωπο. Τα θαύματά του δεν είναι απλά θεραπευτικές παρεμβάσεις περιστασιακού χαρακτήρα. Σε μια τέτοια περίπτωση δεν θα ήταν τίποτε περισσότερο από εντυπωσιακά γεγονότα του παρελθόντος που ενδεχομένως να μην είχαν καμία αξία για το σημερινό αναγνώστη των ευαγγελικών αφηγήσεων. Είναι σημεία, δηλώσεις δηλαδή και προανακρούσεις μίας νέας πραγματικότητας, που ήδη έχει φτάσει, αλλά δεν έχει πλήρως αποκαλυφθεί. Έχουν επίσης ένα βαθιά αντισυστημικό και επαναστατικό χαρακτήρα, γιατί κτυπούν στη ρίζα τους τη βία, την καταδυνάστευση και την εξαθλίωση της ανθρωπίνης ζωής, όπως αυτή εκδηλώνεται μέσα από τις ασθένειες ή την δαιμονική κατοχή, οι οποίες συχνά ταυτίζονται στα ευαγγέλια με τις δυνάμεις κατοχής στην Παλαιστίνη του 1^{ου} αι. μ.Χ. Αρκεί να θυμηθούμε, για παράδειγμα, ότι ο Ιησούς ελευθερώνει τον ταλαίπωρο δαιμονισμένο στα Γέρασα από μία «λεγεώνα» δαιμονίων κι εδώ ο τεχνικός όρος σαφώς παραπέμπει στη ρωμαϊκή κατοχή και εκμετάλλευση. Άλλωστε, στην ομιλία του στη συναγωγή της Ναζαρέτ, την οποία ο ευαγγελιστής Λουκάς τοποθετεί στην αρχή της δημόσιας δράσης του Ιησού, ο απελευθερωτικός χαρακτήρας του έργου του θα ανακοινωθεί προγραμματικά από τον ίδιο εφαρμόζοντας στο πρόσωπό του την προφητεία του Ησαΐα για τα έσχατα (Λκ 4,18-19):

«Το Πνεύμα του Κυρίου με κατέχει,
γιατί ο Κύριος με έχρισε και μ' έστειλε
ν' αναγγείλω το χαρμόσυνο μήνυμα στους φτωχούς
να θεραπεύσω τους συντριμμένους ψυχικά.
Στους αιχμαλώτους να κηρύξω απελευθέρωση
και στους τυφλούς ότι θα βρουν το φως τους,
να φέρω λευτεριά στους τσακισμένους,
να αναγγείλω του καιρού τον ερχομό που ο Κύριος
θα φέρει τη σωτηρία στο λαό του»

Ήδη λίγο νωρίτερα στην ιστορία των πειρασμών που υπέστη κατά την παραμονή του στην έρημο, ο Ιησούς θα αρνηθεί οποιαδήποτε ταύτιση με τις δομές εξουσίας κι εκμετάλλευσης

επιλέγοντας την φτώχεια από τον πλούτο και το θέλημα του Θεού από την άσκηση της εξουσίας. Η προγραμματική δήλωση της Ναζαρέτ θα αποδειχθεί σε όλο της το εύρος στην ιστορία του Ιησού μέχρι το Πάθος και την Ανάσταση. Η δράση κι η διδασκαλία του Ιησού θα αναδείξει τον σεβασμό στον άνθρωπο και θα εξαγγείλει τον ερχομό της Βασιλείας του Θεού, μίας Βασιλείας που δεν ταυτίζεται με τις ανθρώπινες δομές εξουσίας, δε στηρίζεται στην εκμετάλλευση και την εξαθλίωση του συνανθρώπου, αλλά λειτουργεί θεραπευτικά αποκαθιστώντας τον κόσμο ως δημιούργημα του Θεού στην αρχαία του ομορφιά. Είναι χαρακτηριστικό, για παράδειγμα, ότι και πάλι στο κατά Λουκάν ευαγγέλιο (13,10-17), σε μιαν άλλη συναγωγή, ο Ιησούς θα σπεύσει να θεραπεύσει μια γυναίκα συγκύπτουσα και ταλαιπωρημένη. Θα το κάνει χωρίς να του το ζητήσει κανείς κι ενάντια στις διαμαρτυρίες του αρχισυναγωγού, γιατί τάχα έτσι κατέλυε την ιερή αργία του Σαββάτου. Ο Ιησούς θα είναι σαφής: πριν από κάθε ιερό και κάθε ανθρώπινη κοινωνική σύμβαση βρίσκεται ο άνθρωπος. Στο πρόσωπο εκείνης της ταλαιπωρημένης γυναίκας ο Ιησούς είδε την εικόνα του Θεού έστω κι αν αυτή ήταν πληγωμένη και παραμορφωμένη κάτω από τη δυναστεία της ασθένειας. Η παρουσία εκείνης της γυναίκας, ίσως απαρατήρητης και σίγουρα οχληρής σε κάποιους, έγινε η αφορμή για να αποκαλυφθεί για μια ακόμη φορά η Βασιλεία του Θεού.

Συχνά αυτή η βιβλική ιστορία αξιοποιείται στις συζητήσεις για τη στάση που θα πρέπει να έχει η σύγχρονη Εκκλησία απέναντι στο φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων. Η ανώνυμη συγκύπτουσα γυναίκα της ευαγγελικής αφήγησης ταυτίζεται με τις χιλιάδες ανώνυμες γυναίκες, που σκύβουν κάτω από το βάρος της εκμετάλλευσης και εξαθλίωσης που υφίστανται μέσα στους σύγχρονους μηχανισμούς δουλείας και εμπορίας. Δε μπορούν όμως να παραμένουν αόρατες κι η φωνή τους θα πρέπει να ακουστεί. Αν η Βασιλεία του Θεού σημαίνει, όπως δηλώνει ο Ησαΐας κι επαναλαμβάνει ο Ιησούς, την απελευθέρωση των αιχμαλώτων, την απολύτρωση των τσακισμένων και την θεραπεία των συντετριμμένων ψυχικά, τότε η Εκκλησία, η οποία στην αρχή κάθε ευχαριστιακής της σύναξης κηρύσσει την έλευση της Βασιλείας του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος, δεν μπορεί να κάνει τίποτε λιγότερο από αυτό. Τα μέλη της δε μπορούν να εφησυχάζουν, αλλά να γρηγορούν και να αντιστέκονται σε κάθε μορφή εκμετάλλευσης και απαξίωσης του ανθρώπινου προσώπου.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΔΟΥΛΕΙΑΣ

Είναι όμως τότε απαραίτητο τα μέλη του εκκλησιαστικού σώματος να προχωρήσουν πέρα από τον αναστοχασμό της παράδοσής τους στην εφαρμογή της μέσα στην καθημερινότητά τους απαλλαγμένης από το εφήμερο του παρελθόντος. Να συμβάλουν δηλαδή στον εμποτισμό του παρόντος με το πνεύμα και τον προσανατολισμό των εσχάτων, τα οποία ήδη εγκαινίασε ο Ιησούς με την έλευσή του στον κόσμο. Αυτό δεν είναι βέβαια μία απλή υπόθεση ούτε πολύ περισσότερο μία θεωρητική ενασχόληση. Απαιτεί δράση η οποία πρώτα στρέφεται καθαρτικά προς το ίδιο το σώμα της Εκκλησίας και στη συνέχεια απευθύνεται στον υπόλοιπο κόσμο.

Στο τελευταίο λοιπόν μέρος της εισήγησής μου θα ήθελα να διατυπώσω κάποιες σκέψεις πώς αυτό θα μπορούσε να είναι εφικτό. Τρεις είναι, λοιπόν κατά τη γνώμη μου οι δράσεις που πρέπει να αναλάβει το σώμα της Εκκλησίας ως απάντηση στην πρόκληση της σύγχρονης δουλείας.

Το πρώτο βήμα είναι αυτοκριτικό και αυτοκαθαριστικό. Είναι ανάγκη καταρχάς η Εκκλησία ως κοινωνικός οργανισμός και εγκόσμια παρουσία να αποβάλει από το σώμα της πατριαρχικές δομές, λογικές και προκαταλήψεις. Αυτό δεν είναι σίγουρα εύκολο. Απεναντίας η ιστορική διαδρομή του εκκλησιαστικού σώματος αποδεικνύει με τον πλέον εναργή τρόπο ότι η αρχαία Εκκλησία γρήγορα εγκατέλειψε την αρχικά ενθουσιαστική κι ανατρεπτική της δυναμική κι υιοθέτησε την πατριαρχική δομή του περιβάλλοντός της και τις σχέσεις εξουσίας που αυτή δημιουργεί. Η περίπτωση της θέσης των γυναικών ή της διατήρησης (έστω και σιωπηρά) της δουλείας είναι απόρροια αυτής της στροφής. Τέτοιες όμως δομές δεν είναι συμβατές με τα σύγχρονα κοινωνικά δεδομένα. Πολύ δε περισσότερο συμβάλλουν συχνά στην καλλιέργεια μίας στάσης ανοχής ή σιωπής απέναντι σε φαινόμενα εξουθένωσης κι εκμετάλλευσης κυρίως των γυναικών. Η απεμπόληση του πατριαρχικού μοντέλου συνδέεται άμεσα με το ζήτημα των ρόλων των φύλων και της θέσης / αξίας τους μέσα στην εκκλησιαστική κοινότητα. Είναι αναγκαίο η οικογένεια του Θεού να αναστοχαστεί αυτοκριτικά επάνω σε αυτό και να τολμήσει να δώσει απαντήσεις αξιοποιώντας την εμπειρία της όπως αυτή αποκρυσταλλώνεται μέσα στη θεολογία του ανθρώπινου προσώπου. Δεν είναι συμβατός με την εσχατολογική προοπτική της Εκκλησίας οποιοσδήποτε συσχηματισμός ή

οποιαδήποτε συνδιαλλαγή με τις δομές εξουσίας κι εκμετάλλευσης. Ακολουθώντας το παράδειγμα του Ιησού στην έρημο τα μέλη της Εκκλησίας -και κυρίως εκείνα που την εκπροσωπούν θεσμικά- οφείλουν να αρνηθούν το γοητευτικό πειρασμό της κοσμικής εξουσίας. Επαναλαμβάνοντας την ιστορία του Ιησού στη ζωή τους, λοιπόν, δεν μπορούν να αναλάβουν το ρόλο του Καϊάφα ή του Πιλάτου, νίπτοντας τα χερίά τους για όσα άδικα γίνονται γύρω τους, αλλά εκείνον του Ιωάννη του Βαπτιστή, της τολμηρής φωνής που κραυγάζει μέσα στην έρημο του κόσμου αναγγέλλοντας τον ερχομό του Κυρίου.

Το σώμα της Εκκλησίας -κι αυτό είναι το δεύτερο σημείο- οφείλει να συνειδητοποιήσει τον προφητικό του ρόλο μέσα στον κόσμο. Αυτό απορρέει από την ίδια την εσχατολογική προοπτική της Εκκλησίας, τη συνεχή ενατένιση της Βασιλείας που έρχεται, που είναι ήδη εδώ κι όχι ακόμη. Αυτή η ταλάντευση μεταξύ των δύο κόσμων δεν επιτρέπει στην Εκκλησία να εφησυχάζει και φυσικά δε μπορεί να δικαιολογήσει ποτέ μία βολική απομάκρυνση από τα ανθρώπινα κι εγκόσμια στο όνομα μίας πνευματικής ενασχόλησης. Η Εκκλησία δε μπορεί βέβαια να εγκλωβιστεί στους εγκόσμιους μηχανισμούς και στις ανθρώπινες συμβάσεις, δεν είναι όμως επίσης δυνατό να κλείσει τα αυτιά της στις κραυγές όσων υποφέρουν, στον πόνο και στο κλάμα των θυμάτων της σύγχρονης σωματεμπορίας. Εδώ οφείλει να υψώσει προφητική φωνή και να αντισταθεί με κάθε τρόπο στην αδικία που διαπιστώνει γύρω της, να ελέγξει και να κηρύξει το λόγο της ελευθερίας και δικαιοσύνης του Θεού. Άλλωστε, ο ίδιος ο Ιησούς αυτήν την Βασιλεία κι αυτήν τη δικαιοσύνη του Θεού –μια δικαιοσύνη θυσιαστική και σώζουσα- έθεσε ως προτεραιότητα στη ζωή των μαθητών του. Κι είναι χαρακτηριστικό της δικαιοσύνης των ανθρώπων του Θεού ο καθαρός ελεγκτικός λόγος ενάντια στους εμπόρους των ανθρώπινων ζώων αλλά κι η σαφής στηλίτευση κάθε ανοχής προς αυτούς. Ας είμαστε ξεκάθαροι· κάθε μορφή εμπορίας ανθρώπων είναι αμαρτία, ξένη προς το σώμα και την ουσία της Εκκλησίας, γιατί απορρίπτει συνειδητά την ιερότητα του κάθε ανθρώπου ως εικόνας μοναδικής κι ανεπανάληπτης του δημιουργού Θεού. Κι είναι απαραίτητο εδώ οι άνθρωποι της Βασιλείας του Θεού, η Εκκλησία δηλαδή, να το διακηρύξουν αυτό με παρρησία. Κι ακόμη παραπέρα, να καταστήσουν σαφές ότι δεν είναι πόρνοι κι αμαρτωλοί όσοι είναι θύματα της σεξουαλικής εκμετάλλευσης, αλλά εκείνοι που τους εξανδραποδίζουν και τους αναγκάζουν με τη βία και το ψέμα σε αυτές τις πράξεις. Ο κόσμος μας χρειάζεται προφήτες αληθινούς και

γενναίους που δε θα χαϊδεύουν τα αυτιά όσων τους ακούν κρατώντας «έξυπνες» και ιδιοτελείς ισορροπίες. Θέλουν την τολμηρή φωνή που θα φωνάξει μέσα στη νύχτα, ανθρώπους που να «πεινούν και να διψούν τη δικαιοσύνη του Θεού», που θα αγωνιστούν ενάντια στην αδικία αλλά και στη φτώχεια που γεννά μηχανισμούς εκμετάλλευσης και δουλείας. Ξεκάθαρο δείγμα ενός τέτοιου λόγου θα ήταν, για παράδειγμα, ένα δημόσιο κείμενο από τους ποιμένες της Εκκλησίας, το οποίο θα καταδίκασε ευθαρσώς κάθε πρακτική εξανδραποδισμού και θα καλούσε τα μέλη της Εκκλησίας αλλά και της υπόλοιπης κοινωνίας σε δράση. Είναι ένα ζητούμενο που ίσως θα εξανέμιζε τις όποιες αλγεινές εντυπώσεις δημιουργούν κατά καιρούς κάποιες μεμονωμένες εκκλησιαστικές φωνές μίσους. Από την άλλη, και τα μέλη του εκκλησιαστικού σώματος οφείλουν να αγρυπνούν, να είναι έτοιμα να αναλάβουν δράση ενάντια στην αδικία και σε ένα πρακτικό επίπεδο να σπεύσουν να δηλώσουν κάθε περιστατικό τέτοιας αδικίας και να συνεργαστούν με τους ειδικούς φορείς για την αντιμετώπισή του.

Η Εκκλησία όμως έχει κι έναν ακόμη ρόλο να αναλάβει, αυτόν του ιατρού και του λιμένα ασφαλείας. Μπορεί η σύγχρονη δουλεία να έχει ποικίλες μορφές, να μεταλλάσσεται συνεχώς, τόσο που να είναι κάποιες φορές δύσκολο κανείς να την εντοπίσει, όλα όμως τα θύματά της έχουν ως κοινό τους χαρακτηριστικό ότι είναι ευάλωτα και απροστάτευτα κι εδώ καλείται η Εκκλησία να αναδειχθεί ο πλησίον τους. Αυτοί οι άνθρωποι, γυναίκες, άνδρες, κορίτσια, αγόρια, παρατημένα στο περιθώριο της ζωής, είναι τα παιδιά του Θεού, μπορούν και πρέπει να είναι τα παιδιά της Εκκλησίας. Κι εδώ πρώτα από όλα χρειάζεται η ίδια η εκκλησιαστική κοινότητα να αναπτύξει αυτή τη συνείδηση. Θα ωφελούσε, λοιπόν, σε αυτήν την κατεύθυνση η καθιέρωση μίας ημέρας προσευχής κάθε χρόνο για τα θύματα του σύγχρονου trafficking. Μια μέρα που τα παιδιά της Βασιλείας του Θεού θα ενώσουν το κλάμα και την κραυγή τους ενάντια στην αδικία με εκείνη των εγκαταλελειμμένων και συντετριμμένων παιδιών του Θεού. Η Εκκλησία οφείλει να δεχτεί αυτούς τους ανθρώπους, τις όμορφες εικόνες του Θεού, χωρίς υστεροβουλία, χωρίς διακρίσεις σε πρώτη ή δεύτερης κατηγορίας πλησίον. Για αυτούς πρέπει να έχει ένα λόγο παραμυθητικό και απελευθερωτικό, να συνεχίσει το έργο εκείνου που κάλεσε όλους τους «κοπιώντας και πεφορτισμένους» για να τους ξεκουράσει. Θα ήταν ευχής έργο αν σε κάθε ενορία λειτουργούσε ως χώρος ασφαλής όπου αυτοί θα μπορούσαν

να βρουν καταφύγιο. Πολύ δε περισσότερο, εάν σε κάθε μητρόπολη υπήρχε σχετικό γραφείο αρωγής σε συνεργασία με εθελοντικές ομάδες, ΜΚΟ ή κρατικές υπηρεσίες.

Η ευθύνη των μελών της Εκκλησίας είναι η ίδια κι ίσως και μεγαλύτερη από εκείνη των υπολοίπων. Όταν ο νομικός νεαρός έθεσε στον Ιησού για να τον παγιδεύσει το ερώτημα ποιος είναι ο πλησίον, ο Ιησούς του απάντησε με μία ιστορία, την γνωστή για τον Καλό Σαμαρείτη, που στην κατακλείδα της αντιστρέφει το ερώτημα του νομικού και το κάνει πραγματικά δύσκολο: ποιος αποδείχθηκε ότι ήταν ο πλησίον στον τραυματισμένο, ανώνυμο ταξιδιώτη; Με άλλα λόγια, το θέμα μας δεν είναι ποιος είναι ο πλησίον μας, αυτός δηλαδή που μας έχει ανάγκη, αυτόν τον ξέρουμε ή έχουμε την υποχρέωση να τον βρούμε· το θέμα είναι πόσο εμείς είμαστε πρόθυμοι να γίνουμε πλησίον για αυτόν τον συνάνθρωπο. Οι παραβολές τονίζουν πως αυτό μπορεί να γίνει εδώ και τώρα, πως είναι η μοναδική στιγμή του καθενός, ο δικός του καιρός (η δικιά του δηλ. ευκαιρία) για να το πράξει. Όταν κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ρώτησαν μία γερμανίδα χήρα που έκρυβε Εβραίους στα σκοτεινά χρόνια του ναζισμού πώς δε φοβάται να ρισκάρει τη ζωή της για κάτι τέτοιο, είπε κάτι πολύ απλό: «γιατί η στιγμή είναι τώρα κι εγώ είμαι εδώ». Αυτήν τη στιγμή λοιπόν είμαστε εμείς εδώ κι οφείλουμε να αντισταθούμε, να μιλήσουμε, να φωνάξουμε, να στηρίξουμε.